

СЕКЦІЯ 7 АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.9

ЗМІСТ ПРАВОВІДНОСИН У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Бааджи Н.П., к. ю. н.,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права
Національний університет «Одеська юридична академія»

Сьогодні під впливом науково-технічного прогресу значно розширилось коло суспільних відносин. Виникає така категорія правовідносин, як «правовідносини в мережі Інтернет». Специфіка Інтернет-відносин полягає у тому, що для тих чи інших уповноважених суб'єктів виникають права і, разом з тим, на інших суб'єктів покладаються обов'язки, які передбачають необхідну поведінку, зафіксоване у джерелах інтернет-права і забезпечене доброю волею сторін або державним примусом. Саме ці питання розкрито у цій статті.

Ключові слова: *Інтернет, Інтернет-правовідносини, інформаційні відносини, зміст правовідносин, виключні права, особисті немайнові права, майнові права.*

Сегодня под влиянием научно-технического прогресса значительно расширился круг общественных отношений. Возникает такая категория правоотношений, как «правоотношения в сети Интернет». Специфика Интернет-отношений заключается в том, что для тех или иных уполномоченных субъектов возникают права и, вместе с тем, на других субъектов возлагаются обязанности, которые предусматривают необходимое поведение, зафиксированное в источниках интернет-права и обеспеченное доброй волей сторон или государственным принуждением. Именно эти вопросы раскрыты в этой статье.

Ключевые слова: *Интернет, Интернет-правоотношения, информационные отношения, содержание правоотношений, исключительные права, личные неимущественные права, имущественные права.*

Baadzy N.P. CONTENT OF RELATIONS IN THE NETWORK INTERNET: PROBLEMS AND WAYS TO SOLVING

Today, under the influence of scientific and technological progress greatly expanded range of public relations. There is a category of relations as "legal on the Internet." Specificity online relationship is that for certain authorized entities having rights and together with the other entities entrusted with responsibilities that include the required behavior observed in the sources of Internet rights and secured the goodwill of the parties or state coercion. These issues revealed in this article.

Key words: *Internet, Internet – legal relations, information relations, content of legal relations, exclusive rights, personal non-property rights, property rights.*

Постановка проблеми. На сьогодні практична діяльність, пов'язана з функціонуванням мережі Інтернет частіш за все випереджає її правове регулювання. Разом з тим, право є найефективнішим регулятором суспільних відносин. Право у суб'єктивному розумінні – індивідуалізоване право. У ньому загальні юридичні права та обов'язки стають належністю конкретних осіб і таким чином переводять його у площину правовідносин [1].

Ступінь розробленості проблеми. Є.П. Литвинов зауважує, що Інтернет-відносини – це особливі відносини, які виникають у результаті впливу норм міжнародного та інших галузей права, міжнародних договорів, рішень судів на поведінку людей і організацій (суб'єктів) [2]. Крім того, Інтернет-відносини – це новий тип суспільних відносин, які виникають, змінюються і припиняються у кіберпросторі.

Метою статті є аналіз Інтернет-правовідносин як «правовідносини в мережі Інтернет» та їхніх особливостей. Специфіка Інтернет-відносин полягає у тому, що для

тих чи інших уповноважених суб'єктів виникають права і, разом з тим, на інших суб'єктів покладаються обов'язки, які передбачають необхідну поведінку, зафіксоване у джерелах інтернет-права і забезпечене доброю волею сторін або державним примусом.

Виклад основного матеріалу. На думку Н.А. Дмитрика, до особливостей правовідносин у мережі Інтернет, що мають юридичне значення, можна віднести [3]: невизначеність місця розташування сторін, що обумовлює можливі проблеми з правом, яке необхідно застосувати, а також з реальним виконанням обов'язків; складність ідентифікації учасників правовідносин у мережі; залежність відносин між учасниками мережі від відносин з провайдерами Інтернет-послуг; електронний характер документообігу у мережі, що обумовлює необхідність застосування спеціального програмного та апаратного забезпечення.

До інших специфічних рис цих відносин належать такі: відносини у віртуальному просторі належать до відносин активного типу, тому

що обмін інформацією у мережі Інтернет завжди супроводжується активними діями з боку учасників інформаційного обміну у цій мережі; фіксація юридичних фактів у віртуальному просторі, виникнення яких зумовлює виникнення, припинення або зміну відповідних відносин, у більшості випадків потребує застосування спеціальних технічних засобів і необхідного програмного забезпечення у силу властивостей цього технологічного середовища. При цьому у системі «суб'єктивне право – здійснення суб'єктивного права – суб'єктивний обов'язок – виконання обов'язку» всі елементи взаємопов'язані, а механізм здійснення суб'єктивного права не тільки забезпечує здійснення права, але й містить сукупність умов та засобів здійснення суб'єктивних прав. Як справедливо відмічає Н.А. Дмитрик, механізм здійснення суб'єктивного права, а не саме суб'єктивне право, дозволяє зрозуміти реальний обсяг можливостей, що належать тому чи іншому суб'єкту [3, с. 46].

Суб'єктивне право в Інтернет-просторі можна визначити, як гарантовані нормами права вид та міра можливої чи дозволеної поведінки учасника Інтернет-відносини. У той же час обов'язок є виглядом або мірою належної чи необхідної поведінки.

Найбільш загальним поділом способів здійснення прав у мережі Інтернет є їх поділ на юридичні та фактичні способи здійснення прав. Подібний поділ можливо застосовувати і для виконання обов'язків. При цьому «під фактичними способами здійснення суб'єктивного права розуміється дія або система дій уповноваженої особи, що не володіють ознаками угод. Під юридичними способами здійснення суб'єктивного цивільного права розуміють дію або систему дій, що володіють ознаками угод, чи інші юридично значущі дії. Мова йде як про двосторонні, так і про односторонні угоди. Разом з тим, такий розподіл має досить умовний характер, адже багато видів дій не можна однозначно віднести до фактичних або юридичних способів здійснення права. Так, на серверах мережі Інтернет часто розміщуються екземпляри програм для ЕОМ, причому у деяких випадках вказується, що всі охочі можуть безкоштовно використовувати дану програму. Якщо особа копіює (викачує) програму і встановлює її на свій комп'ютер, вона, з одного боку, здійснює фактичні дії (копіює інформацію), з іншого – вчиняє юридичну дію – угоду з правласником програми, у силу якої у даної особи виникає право використання конкретного примірника програми.

Визначеність способів здійснення прав та виконання обов'язків залежать від виду прав та обов'язків. Для класифікації способів здійснення суб'єктивних прав принциповим є поділ прав на абсолютні і відносні. Ця відмінність базується на відмінності кола зобов'язаних осіб, що протистоять особі, що володіє правом. Абсолютними вважаються ті права, де уповноваженій особі протистоїть невизначене коло зобов'язаних осіб, а у випадку з відносними правами, коло зобов'язаних осіб є конкретним [4]. З точки зору способів здійснення прав і виконання обов'язків

важливим є те, що в абсолютних правовідносинах уповноваженій особі протистоять лише пасивно зобов'язані особи, у той час як у зобов'язальних правовідносинах на іншій стороні є одна або кілька осіб, на яких може бути покладено обов'язок активного типу. При цьому, суб'єктивне право в абсолютних відносинах здійснюється, як правило, «статистичними» способами, особистими діями уповноваженого суб'єкта, тоді як у відносних правовідносинах суб'єктивне право здійснюється шляхом звернення вимог до зобов'язаної сторони. Способи виконання обов'язків в абсолютних і відносних правовідносинах також різняться. Характерні для абсолютних правовідносин обов'язки пасивного типу виконуються шляхом дотримання встановлених у законі заборон. Обов'язки активного типу можуть існувати тільки у відносних правовідносинах; вони виконуються активними діями зобов'язаного суб'єкта, які розглядаються законом або договором як юридичний факт, що тягне виникнення, зміну або припинення правовідносин.

Способи здійснення прав і виконання обов'язків з використанням мережі Інтернет у цілому ті ж, що і в інших сферах цивільного обороту, з деякою специфікою, яка пов'язана з особливостями застосовуваних технічних засобів. Як і у звичайному цивільному обороті, найпоширенішим юридичним способом здійснення прав і виконання обов'язків є укладення угод, у тому числі багатосторонніх. Фактичні способи здійснення прав і обов'язків найчастіше пов'язані з використанням належних користувачам мережі Інтернет об'єктів інтелектуальної власності та іншої інформації і полягають в основному у поширенні інформації за допомогою мережі Інтернет та здійсненні доступу до неї.

Слід вказати на те, що у віртуальному просторі Інтернету конструкція суб'єктивного права як міра можливої поведінки або як сукупний набір повноважень дещо змінює свій зміст. Правомочність на захист у більшості зобов'язальних правовідносин у віртуальному просторі носить чисто декларативний характер. Правомочність на захист порушених прав, обумовлених договором (договір на надання послуг), обмежується лише розривом договірних відносин. Вимога використання державно-примусових заходів у випадку порушення суб'єктивного права у даному випадку важко здійснюється. З цієї причини інтернет-компанії у своїх «Правилах користування» частіш за все згадують лише про один вид своїх правомочностей – правомочність припинити надання послуг у разі порушення користувачем умов договору. Таким чином, суб'єктивне право суб'єкта цивільних правовідносин в Інтернеті (міра дозволеної поведінки) складається з двох правомочностей: правомочності на власні дії (самостійного здійснення юридично значущих дій) і правомочності вимоги (можливість вимоги від сторони зобов'язання виконання обов'язків). Правомочність на захист у вигляді реалізації державно-примусових заходів у даному випадку стає декларативною правомочністю, оскільки компанія, що надає інтернет-послуги

вважає достатнім припинення надання послуг конкретному користувачеві, який порушив умови, озвучені компанією. Таким чином, обсяг суб'єктивних прав уповноваженої особи визначається не нормативними актами, а умовами інтернет-компанії, які є вичерпними.

Виходячи із особливої структури Інтернет-відносин, на сьогодні проблеми з реалізацією прав та обов'язків суб'єктів цієї сфери можна розподілити на проблеми розповсюдження інформації (доменне ім'я, способи розповсюдження та ін.), доступу до інформації (способи доступу і статус посередників), проблеми контенту.

Як зазначає С.В. Петровський, однією з проблем, яка виникає при наданні Інтернет-послуг, є проблема правового регулювання виключних прав на адресу (доменне ім'я), яка ідентифікує інформаційний ресурс у мережі, й пов'язує його з правами на товарний знак та фірмову назву. Крім того, «специфіка мережі Інтернет проявляється у тому, що кожен Інтернет-ресурс може відноситись до окремої території виключно внаслідок реєстрації доменного імені у конкретному сегменті мережі» [5, с. 31], а це, у свою чергу, може означати те, що реєстрація веб-сайту за ознакою доменного імені ще не значить фактичне його розташування у певному регіоні [6, с. 39], що може бути визначений наперед у його адресі.

До законодавчих прогалин сьогодні в Україні відносять відсутність обов'язку особи, яка має намір створити веб-сайт, надати свої персональні дані (як для фізичних, так і для юридичних осіб) для ідентифікації її як власника цього сайту [7]. Звісно, що у мережі вже розроблено низку заходів для ідентифікації таких осіб за допомогою сервісу «whois», що використовується для направлення запитів з приводу отримання інформації про реєстрацію доменного імені до фактичного делегування веб-адреси клієнту, але це не вирішує проблему ідентифікації, тому що, як зазначалося раніше, власником доменного імені і власником інформації, розташованій на веб-сайті, можуть виступати різні особи.

У національному законодавстві, рівно як і у міжнародних договорах, не використовується поняття «Інтернет» як середовище використання творів та об'єктів суміжних прав [8]. Норми вітчизняного законодавства (Цивільний кодекс України, Закон України «Про авторське право і суміжні права») містять більш широкі поняття, що розповсюджуються на цифрові технології, а саме, відтворення, право на розповсюдження серед широкої публіки (доведення до відома, надання доступу). Основні положення полягають у визначенні прав, пов'язаних з використанням творів, виконань, фонограм у цифровій формі, у тому числі в інтерактивних комп'ютерних мережах. Зокрема, відповідно до положень Договорів ВОІВ автори, виконавці, виробники фонограм мають виключні права дозволяти відтворення своїх творів, виконань, фонограм у цифровому середовищі, а також «здійснювати доступ» до своїх творів, виконань, фонограм. До виключного права автора, виконавця, виробника фонограм, відеограм, організації

мовлення відноситься право дозволяти відтворення, відповідно, твору, виконання, фонограми, відеограми, програми мовлення (ст.ст. 441, 453-455 ЦК України, ст.ст. 15, 39, 40 ЗУ «Про авторське право і суміжні права»).

До виключного права автора, виконавця, виробника фонограм також відноситься право надання доступу будь-якій особі до твору, фонограми та зафіксованого виконання з місця та у час, обраних нею (ст.ст. 453, 454 Цивільного кодексу України, ст.ст. 15, 39, 40 Закону). Слід враховувати, що у тому випадку, коли музичні або відеофайли планується продавати через мережу Інтернет, на це також потрібно отримати дозвіл від автора, виконавця, виробника фонограм, відеограм. Таким чином, для правомірного використання об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет, необхідно отримати дозвіл від суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Автору чи іншому володільцеві авторських прав належить виключне право на економічну експлуатацію твору у будь-який спосіб. Виключність цього права означає, що, за винятком передбачених законодавством випадків, без дозволу особи, якій належать авторські права на твір, жодна особа не може його якимось чином використовувати. Лише автор та (або) його правонаступник мають виключне право вчиняти ряд дій, пов'язаних з використанням твору [9].

Однією з форм використання твору є право на відтворення [10; 9]. Відтворення (копіювання) – це виготовлення одного чи більше примірників (копій) твору у будь-якій матеріальній формі, в тому числі у звуко- і відео-записі, а також записі у пам'яті комп'ютера. Як наслідок, примірники твору – це результати його відтворення у будь-якій матеріальній формі дещо детальніше пояснює Акт про авторське право США 1976 року [10], а саме: «матеріальні об'єкти, <...> в яких твір зафіксовано будь-яким методом, відомим зараз або тим, що буде винайдено пізніше, з якого вони можуть бути сприйняті, відтворені або іншим чином повідомлені, або безпосередньо, або за допомогою машини чи пристрою». Закон України «Про авторське право і суміжні права» [9] описує цей процес як «запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер». Щодо даного питання свою точку зору висловив Вищий господарський суд України. Судом, у своїй Постанові [11] було справедливо зазначено, що «розміщення творів у мережі Інтернет у вигляді, доступному для публічного споживання, є їх відтворенням у розумінні <...> Закону України про авторське право і суміжні права». Для окреслення самого процесу роботи глобальної мережі є надзвичайно важливою позиція Суду, щодо «тимчасового чи постійного зберігання».

Адже, будь-який користувач Інтернету, переглядаючи будь-який контент, розміщений у мережі, створює, як мінімум, сім тимчасових копій цього твору: по одній копії у модемах передаючого та приймаючого комп'ютерів, в одному чи кількох проміжних комп'ютерах – маршрутизаторах, у браузері, а також в опе-

ративній пам'яті, у відеодекомпресійному чіпі та у відеокарті самого приймаючого комп'ютера, і це не враховуючи копії, що зберігається на жорсткому диску користувача комп'ютера. Деякі країни світу, у своєму законодавстві навіть не згадують про тимчасові електронні копії, такі, наприклад, як Росія, США та все частіше приймають рішення про розповсюдження авторсько-правової охорони на копії творів, зафіксованих в оперативній пам'яті комп'ютера. Потрібно звернути увагу на те, що згідно з позицією національних судів, хоча і практика по даній категорії справ не надто велика, говорить про те, що тимчасова фіксація розміщеного в Інтернеті твору в оперативній пам'яті комп'ютера визнається актом відтворення, у поєднанні з повсякчасним та невіддільним характером тимчасового копіювання в Інтернеті призводить до ситуації, коли кожен користувач Інтернету автоматично стає потенційним порушником авторських прав [12].

Це питання потребує гострого реагування, як з боку національного законодавця, так і міжнародних організацій. Проте, звісно перші кроки у даному напрямку були зроблені у 1996 році під егідою Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ): міжнародні угоди – Договір ВОІВ про авторське право [13] та Договір ВОІВ про виконання і фонограми [14]. Обидві ці угоди залишають відкритим питання про те, чи є тимчасові копії в Інтернеті примірниками творів в юридичному сенсі.

Водночас, обидва договори значно зміцнюють право авторів та їхніх правонаступників на розповсюдження творів, зачеплене функціонуванням Інтернету у не меншому ступені, ніж право на відтворення, а також створюють нові права, які раніше володільцям авторських прав за національним законодавством жодної держави – учасниці не надавались.

Відповідно до основ національного законодавства, автор та їх правонаступники мають виключне право на розповсюдження творів шляхом продажу або відчуження в інший спосіб, та здачі у найм чи у прокат [9].

При аналізі цього положення стає очевидним той факт, що визначення права на розповсюдження залежить від визначення порушення права на відтворення, оскільки першим передбачається передача прав власності на примірник твору. З огляду на цю вимогу копії, для того, щоби право на розповсюдження було порушено, право на відтворення має бути порушеним. Виходячи з цієї залежності, у деяких країнах право на розповсюдження включається до права на відтворення та вважається, що Бернською конвенцією передбачено право на розповсюдження через право на відтворення, закріплене ст. 9. Позиція деяких європейських країн щодо цього питання говорить про те, що право на розповсюдження не повинно застосовуватися у контексті Інтернету [15]. Узгоджена Заява щодо статей 6 та 7 Договору ВОІВ про авторське право обмежує сферу дії права на розповсюдження зафіксованими копіями, «які можуть бути введено до обігу у вигляді матеріальних об'єктів». Згідно з правилами Європейського Союзу стосовно вільного руху товарів та послуг розглядають трансакції, здійснені за

допомогою Інтернету, як послуги, тому відповідно країни Європи вважають передачу інформації через Інтернет послугою, а не товаром. Дана політика Європейського Союзу пояснюється застосуванням його державами-членами «принципу вичерпання», аналогу «доктрини першого продажу», сприйнятої авторсько-правовим законодавством США, України та інших країн.

«Вичерпання» є обмеженням права на розповсюдження. Право на розповсюдження вичерпується із введенням до обігу правомірно виготовлених примірників твору самим володільцем авторських прав на твір або кимось іншим з його дозволу. Інакше кажучи, з моменту продажу або відчуження іншим чином володільцем авторських прав примірника твору, цей примірник може надалі розповсюджуватись без згоди володільця авторських прав на твір та без виплати йому винагороди. Проте, сказане не означає, що з першим продажем також вичерпуються права автора та його правонаступників на інші форми економічної експлуатації твору. Реалізація даного принципу стосовно творів, що передаються у мережі Інтернет, викликає певні труднощі, адже набувач примірника твору втрачає його після передачі іншій особі. Варто лише володільцю авторських прав на твір розмістити його примірник в Інтернеті, як цей примірник може бути переданий користувачам Інтернету необмежену кількість разів. Це спричинює конфлікт між правом на відтворення та правом на розповсюдження, оскільки у результаті кожної передачі твору створюється його примірник, у той час як оригінал залишається у того, хто здійснює передачу [16, с. 35–40].

Наступною формою виключних прав автора та (або) його правонаступників є право на публічне виконання та на публічний показ творів. Українським Законом публічне виконання розуміється як [9] «подання за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав творів, виконань, фонограм, передач організації мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або у різних місцях і у різний час», а публічний показ – як «будь-яка демонстрація оригіналу або примірника твору, виконання, фонограми, відеограми, передачі організації мовлення за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) або за допомогою інших пристроїв чи процесів у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола однієї сім'ї чи близьких знайомих цієї сім'ї особи, яка здійснює показ, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або у різних місцях і у різний час».

Відповідно до Американського Акту, право на публічне виконання поширюється на літературні, музичні, драматичні та хореографічні твори, пантоміму, кінофільми та інші аудіовізуальні твори, а право на публічний показ – також і на твори образотворчого мистецтва, включаючи окремі кадри кінофільмів та інших аудіовізуальних творів [10]. Також, відповідно до нього, публічне виконання не поширюється на звукові записи, окрім тих, публічне виконання яких здійснюється шляхом цифрової передачі, хоча публічне виконання звукового запису може порушувати право на публічне виконання музичного твору, який зафіксовано у звуковому записі.

Згідно з американським законодавством, право на публічне виконання та право на публічний показ охоплює право на «передачу» творів, а значить стосується діяльності по розміщенню творів в Інтернеті. Але, слід зазначити, що у процесі публічного виконання має відбуватися передача виконання твору, а у випадку публічного показу – примірник самого твору. Так, наприклад, передача закодованих цифровим шляхом звуків музичного твору на комп'ютер користувача Інтернету може порушувати право на публічний показ (як і право на відтворення і право на розповсюдження), але не право на публічне виконання, оскільки на приймаючому комп'ютері не відбувається виконання твору [15].

Згідно з позицією вітчизняного законодавства, «передача в ефір чи по кабелях» неоднозначно трактується як «публічне виконання», або як «публічний показ». Тому це питання потребує доопрацювання відповідно до вимог, які диктує час.

Відповідно до Бернської конвенції та ряду інших міжнародних актів, за авторами та їхніми правонаступниками визнається виключне право на публічне сповіщення творів. ВОІВ теж висловила свою позицію з даного приводу, у своєму Глосарії вона визначила публічне сповіщення наступним чином: «Представлені у вигляді, який може бути сприйнятий будь-яким придатним чином особами у широкому розумінні, тобто, особами, які не належать до кола знайомих. Це поняття є ширшим за опублікування і також включає, серед іншого, такі форми використання як публічне виконання, сповіщення публіці шляхом передачі по проводах або безпосереднє сповіщення публіці прийому передачі» [17].

В українському законодавстві теж існує правова позиція, що саме потрібно розуміти під публічним сповіщенням, а саме: «передача за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гамма-променів тощо), у тому числі з використанням супутників, чи передача на віддалі за допомогою проводів або будь-якого виду наземного чи підземного (підводного) кабелю (провідникового, оптоволоконного та інших видів) творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень, їх записів у фонограмах і відеограмах, програм організації мовлення тощо, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб

у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуку не можуть бути сприйняті». Також, в українському законодавстві, на відміну від американського, існують такі терміни як «публічне виконання», «публічний показ» та «публічна демонстрація», які охоплюють всі інші форми оприлюднення твору, не охоплені поняттям «публічне сповіщення (доведення до загального відома)».

У США ж вважається, що право на публічне сповіщення і право на публічний показ є близькими за змістом концепціями [18]. У Бернській конвенції право на публічне сповіщення встановлюється лише стосовно певних категорій об'єктів: виконання драматичних, музично-драматичних та музичних творів, передача в ефір та по проводах, кінематографічні перероблювання та відтворення літературних та художніх творів, декламування літературних творів, а також кінематографічні твори [19].

Цікавим фактом є те, що норми даної Конвенції стосовно публічного сповіщення не розповсюджуються на всі види творів, що передаються Інтернетом (наприклад, комп'ютерні програми, твори образотворчого мистецтва, фотографії та ноты не можуть бути ані передані в ефір чи по проводах, ані декламовані).

Наступною категорією прав, що належать автору твору є немайнові права. Специфіка цифрового середовища та проблеми, що виникають з його використанням змушують деяких учених говорити про те, що потрібно взагалі відмовитись від концепції немайнових прав щодо розміщених в Інтернеті творів. Проте, на сьогодні цілком очевидно, що визнання немайнових прав та подальше розповсюдження за допомогою Інтернету твору зі зміненним іменем автора або без його зазначення (якщо твір був підписаний) є протиправним діянням, що тягне за собою притягнення до відповідальності.

Відповідно до ст. 438 Цивільного кодексу України [20], автор твору має право на наступні види немайнових прав: вимагати зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору, якщо це практично можливо; забороняти зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору; обирати псевдонім у зв'язку з використанням твору; на недоторканність твору.

Також у ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [9] містяться положення про особисті немайнові права автора, а саме: вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо; забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитися анонімом; вибирати псевдонім, зазначити та вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках та під час будь-якого його публічного використання; вимагати збереження цілісності твору та протидіяти будь-якому перекручуванню, спотворенню

або іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі та репутації автора.

Цікавим є досвід Польщі стосовно питань дотримання немайнових прав автора. Польське законодавство містить положення стосовно безперешкодного права нагляду над користуванням твору. Дана позиція є досить цікавою для запозичення вітчизняним законодавцем.

У січні 2014 року закінчилось обговорення проекту закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет», який було представлено на розгляд Державною службою інтелектуальної власності України. У разі прийняття цього Проекту, передбачалось блокування сайту провайдером, оператором телекомунікацій на підставі заяви особи, яка вважає, що її авторське право та/або суміжні права порушені. При цьому, законопроект не вимагав від заявника доведення вини власника веб-сайту. Якщо власник сайту не надає свою відповідь протягом двох робочих днів або не вживає протягом цього терміну заходів щодо припинення порушення авторського права та/або суміжних прав заявника, провайдер, оператор телекомунікацій зобов'язаний заблокувати відповідний сайт. Окрім цього, провайдер, оператор телекомунікацій уповноважуються блокувати адреси у мережі Інтернет, на яких містяться посилання на сайти, контент яких порушує авторські та/або суміжні права особи.

Разом з тим, міжнародний досвід свідчить, що рішення про блокування веб-сайтів приймається здебільшого судовими органами (Великобританія, Австрія, Бельгія тощо). Провайдер, оператор телекомунікацій є суб'єктами господарювання, а не органами влади, що уповноважені обмежувати права особи чи позбавляти її цих прав у разі порушення нею законодавства України. Враховуючи зазначене, Інститут Медіа Права з приводу запропонованого законопроекту висловив думку, що єдиною підставою для блокування веб-сайту має бути належно аргументоване рішення суду. При цьому, тягар доведення правопорушення має нести заявник – особа, яка вважає, що її авторські та/або суміжні права порушені [21; 22].

Варто зазначити, що законодавство України не містить визначення терміну «власник сайту». Правила домену UA, які є частиною договорів, укладених між Адміністратором домену UA та реєстраторами доменних імен, визначають, що особа, яка бажає користуватися та розпоряджатися певним доменним іменем у публічному домені є реєстрантом. Таким чином, не зрозуміло хто саме виступає як власник сайту і несе відповідальність за порушення авторських та/або суміжних прав.

Слід звернути увагу на Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо посилення відповідальності за вчинені правопорушення у сфері інформаційної безпеки та боротьби з кіберзлочинністю № 2133а від 19.06.2015 [23], що зобов'язує інтернет-провайдерів блокувати доступ до веб-ресурсів, через які здійснюється по-

ширення інформації, що суперечить закону «Про основи національної безпеки України», на підставі рішення Національної комісії, що здійснює держрегулювання у сфері зв'язку та інформатизації [24].

Висновки. Таким чином, можна констатувати, що суб'єктивні права та обов'язки учасників інтернет-відносин відрізняються динамікою фактичних способів здійснення прав, що у свою чергу потребує відповідного вдосконалення юридичних способів здійснення прав у цифровому середовищі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грибанов Д.В. Правовое регулирование кибернетического пространства как совокупности информационных отношений : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.01 / Д.В. Грибанов. – Екатеринбург, 2003. – С. 13–14.
2. Литвинов Є.П. Правовідносини в Інтернет-праві / Є.П. Литвинов // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 3. – С. 145-149.
3. Дмитрик Н.А. Осуществление субъективных гражданских прав с использованием сети Интернет / Н.А. Дмитрик. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 200 с.
4. Грибанов В.П. Ответственность за нарушение гражданских прав и обязанностей / В.П. Грибанов. – М. : Статут, 2001. – С. 294.
5. Незнамов А.В. Особенности компетенции по рассмотрению Интернет-споров: национальный и международный аспекты : дис. ... кандидата юридических наук : спец. 12.00.05 «гражданский процесс; арбитражный процесс» / А.В. Незнамов ; Уральская государственная юридическая академия. – Екатеринбург, 2010. – С. 31.
6. Кудряшова Е.В. Юрисдикция (суверенитет) государств и налоговый иммунитет в области косвенного налогообложения / Е.В. Кудряшова // Финансовое право. – 2005. – № 10. – С. 39.
7. Єфремова К.В. До перспектив правового регулювання інтернет-правовідносин: господарсько-правовий аспект / К.В. Єфремова // Право та інноваційне суспільство. – 2014. – № 1. – С. 5-11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pric_2014_1_3.pdf
8. Рекомендації для Інтернет-провайдерів, контент-провайдерів та користувачів файлообмінних мереж та інших веб-сервісів щодо правомірного використання об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/ip.html>
9. Про авторське право і суміжні права : закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 13. – Ст. 64.
10. Copyright Act of 1976, 17 U.S.C. §102(a). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.copyright.gov/title17/92chap1.html>.
11. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності : постанова Пленуму Вищого Господарського Суду України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.
12. Mark A. Lemley. Dealing with Overlapping Copyrights on the Internet. / Mark A. Lemley // 22 U. DAYTON L. REV. 547. – 1997. – P. 555.
13. Договір ВОІВ про авторське право. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/treaties/ru/ip/wct/wct.html>
14. Дроб'язко Р.В. Договори Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право та про виконання і фонограми / В.С. Дроб'язко // Право України, 2008. – № 12. – С. 80.
15. Dr. Jens Gaster. Copyright and Related Rights in the Information Society. / Dr. Jens Gaster // SOFTIC Symposium 1995: Problems of Intellectual Property Rights in the Context of the Information Networks, Tokyo, Japan 225 – 1995. – P. 235.
16. Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті : [навчальний посібник] / О.М. Пастухов. – К. : Школа, 2004. – С. 35-40.

17. Офіційний сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності. – Електрон. дан. (1 файл). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/portal/ru/>. – Назва з екрана.

18. Comments to Joint Hearing on H.R. 2441 and S. 1284 (prepared statement of Dr. Mihaly Ficsor, Assistant Director General of WIPO). – P. 61.

19. Бернская конвенция об охране литературных и художественных произведений : Парижский акт от 24 июля 1971 года, изменённый 2 октября 1979 года. – Женева : ВОИС, 1990. – Ст. 2(4). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/treaties/ru>.

20. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

21. Позиція Інституту Медіа Права щодо законопроекту про захист авторських прав в Інтернеті. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу : <http://medialaw.org.ua/news/rozytsiya-institutu-media-prava-shhodo-za/>

22. Демченко Х. Нововведення у сфері інтелектуальної власності / Х. Демченко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legalalliance.com.ua/ukr/press/2169/> <http://www.legalalliance.com.ua/ukr/press/2169/3>

23. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо посилення відповідальності за вчинені правопорушення у сфері інформаційної безпеки та боротьби з кіберзлочинністю : законопроект № 2133а від 19.06.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55668

24. Депутати хочуть зобов'язати провайдерів блокувати доступ до незаконних веб-ресурсів на підставі рішення НКР-ЗІ. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ua.interfax.com.ua/news/political/274414.html>

УДК 342.951: 346.5

РОЗМЕЖУВАННЯ ВІДНОСИН З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Бевз С.І., к. ю. н., доцент,
доцент кафедри господарського та адміністративного права
Національний технічний університет України
Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського

Стаття присвячена аналізу відносин, що складаються при здійсненні державного управління/регулювання господарською діяльністю, та термінів, що позначають ці відносини.

Ключові слова: державне регулювання, державне управління, господарська діяльність, організаційно-господарські відносини.

Статья посвящена анализу отношений, возникающих при осуществлении государственного управления/регулирования хозяйственной деятельностью, и терминов, означающих эти отношения.

Ключевые слова: государственное регулирование, государственное управление, хозяйственная деятельность, организационно-хозяйственные отношения.

Bevz S.I. DIFFERENTIATE BETWEEN RELATIONS IN STATE MANAGEMENT OF ECONOMIC ACTIVITY

The article deals with the analysis of relations, arising during state regulation/management of economic activity and terms, using for defining this relations.

Key words: state regulation, state management, economic activity, organizational and economic relations.

Постановка проблеми. В юридичній літературі є багато наукових розробок, присвячених державному управлінню, які стосуються різних аспектів та сфер його здійснення. При цьому, коли мова йде про господарську діяльність, то здебільшого вживається термін «державне регулювання». Різноманітність проявів, засобів та форм державного регулювання господарської діяльності спричинює різні тлумачення відповідного напрямку діяльності держави. Встановлення сутності державного управління господарською діяльністю ускладнюється також багатоманітністю видів господарської діяльності, які мають певну специфіку в їх здійсненні, а отже і в управлінні. З метою створення ефективного правового регулювання державного управління господарською діяльністю необхідно чітко розуміти, предметом якої галузі права, насамперед, є ці відносини. Адже, як відомо, одні й ті ж явища та об'єкти можуть бути у полі зору багатьох галузей юридичної науки, що не означає, що предмети цих наук збігаються.

Аналіз публікацій. Варто зазначити, що в адміністративно-правовій науці здійснювалися дослідження державного управління в економічній сфері. Проте фундаментальних, адміністративно-правових досліджень питань державного управління економікою або регулятивного впливу на економіку, господарську діяльність не так і багато [1]. Відносини, наявні при державному управлінні господарською діяльністю, досліджуються, виходячи з адміністративно-правової доктрини. Дослідження суміжних понять у межах інших спеціальностей здійснюються, відповідно, виходячи з наукових положень цих спеціальностей. Тому і виникає ситуація, коли одні і ті ж самі відносини начебто є предметом регулювання різних галузей права.

Метою даної статті є розмежувати відносини з державного управління господарською діяльністю.

Виклад основного матеріалу. У чинному законодавстві України для позначення певного впливу на господарську діяльність законодавець використовує різні терміни: